

ВІДГУК

кандидата мистецтвознавства, доцента, професора кафедри теорії музики
Національної музичної академії імені П. І. Чайковського
ЖАРКОВА ОЛЕКСАНДРА МИКОЛАЙОВИЧА,
кандидата мистецтвознавства, доцента, який не має вченого звання доцента
кафедри композиції, інструментовки та музично-інформаційних технологій
Національної музичної академії імені П. І. Чайковського
ЩИРИЦІ ДМИТРА ОЛЕКСІЙОВИЧА
на творчий мистецький проект
аспірантки творчої аспірантури кафедри композиції
Національної музичної академії імені П. І. Чайковського
СУК ОЛЕКСІЇ ОЛЕКСАНДРІВНИ
«НОВІТНІ ЗАСОБИ АКУСТИЧНОЇ ТА
ЕЛЕКТРОАКУСТИЧНОЇ ВОКАЛЬНОЇ КОМПОЗИЦІЇ»,
поданий до захисту на здобуття ступеня доктора мистецтва
за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво»

Актуальність теми творчого мистецького проекту та обґрунтованість його положень полягає у вивченні сучасних новітніх вокальних прийомів, їх застосування у процесі створення і виконання електроакустичної композиції, а також дослідження специфіки взаємодії інноваційних вокальних прийомів та електронними засобами в формотворенні сучасної музичної композиції. Окремо треба проакцентувати технологічні аспекти роботи, які мають велике практичне значення для композиторів і музикознавців.

Наукова новизна проявляється у дослідженні саме технологічного процесу створення вокальної електроакустичної композиції. Цей аспект, на жаль, є малодослідженим в українському музикознавстві, тому дана робота «закриває» одну з білих плям цієї проблематики. Посилюють новизну аналітичні нариси творів (малодосліджені або зовсім не досліджені в українській музикології): «Aria» Джона Кейджа; «Sequenza III» Лучано Беріо; «Stripsody» Кеті Берберіан; «La fabbrica illuminata» Луїджі Ноно; «Дихати» і «Місто» Алли Загайкевич; «Este amoroso tormento», «Reflections of quiet things» Адріана Мокану; спеціально створений авторський цикл для голосу, віолончелі, симфонічного оркестру та електроніки «Poetae minores» Олексії Сук.

Наукове обґрунтування творчого мистецького проекту має чітку і логічну структуру, складається зі вступу, двох розділів, висновків та великого корпусу використаних джерел (84 позиції, з них 35 іноземними мовами).

Перший розділ «Історичні особливості виникнення новітніх технік у вокальній композиції» присвячений історичними передумовам виникнення новітніх технік у вокальних творах, проаналізовано основні художні чинники появи цих вокальних прийомів від Арнольда Шенберга до сьогодення.

Авторка слушно зауважує: «...в зарубіжній та українській вокальній музиці розвивається своєрідний голосовий звуковий «словниковий запас», який зазвичай виходить за рамки традиційного звуковидобування та основних загальноприйнятих тенденцій, пов'язаних з академічним співом. Зокрема, особливий інтерес в останні десятиліття викликають можливості застосування в електронному звучанні вокальних елементів та підкреслення у вокальних партіях, загалом невластивого їм, інструментального начала; і навпаки – передача характерних «голосових» можливостей різних акустичних інструментів, спеціальні пошуки незвичних артикуляційних і тембрових властивостей, винаходячи певний взаємозв'язок специфічних тембральних ознак у звуках різного походження» (с.17-18).

У Підрозділі Три представлено класифікацію сучасних вокальних засобів, а також досліджено особливості нотування вокальної партії, що виникла у зв'язку з стрімким розвитком вокально-виконавських прийомів. Ця класифікація спирається на типологію сучасної української дослідниці й диригентки Ольги Приходько і подальше розвиває національну наукову складову виконавського осмислення сучасної музики.

У Другому розділі «Гене́за електроакустичної музики» проаналізовано історію електроакустичної музики, представлені тенденції та напрямки, що виникали у різних школах електроакустичної музики. Авторка робить важливе узагальнення: «... яскравими представниками сучасної української

електроакустичної музики, зокрема музики для вітчизняних кінострічок стали А. Загайкевич, К. Цепколенко, С. Луньов, І. Небесний, Л. Юріна, Д. Перцов та інші. На початку ХХІ століття напрямок української електроакустичної музики набув стрімкого розвитку та збагатився особливостями традиційної національної культури, тим самим заклавши фундамент окремої течії української школи електроакустичного мистецтва» (с.34-35).

Третій розділ «Вокально-інструментальні техніки у сучасній композиції» досліджує актуальні аспекти сучасних вокальних технік, новітні вокальні прийоми в музичній композиції. Тут зроблений аналіз вокальних творів Лучано Беріо, Кеті Берберіан, Джона Кейджа, а також сучасного українського композитора Адріана Мокану в обраному аспекті вокальних технік.

Четвертий розділ «Електроакустична вокально-інструментальна композиція» — аналітичний. Тут представлені дослідження вокальної творчості Луїджі Ноно, Алли Загайкевич та авторський аналіз творчого мистецького проєкту Олексії Сук – вокально-симфонічного циклу за поезіями відомого українського віолончеліста Віктора Рекала «Роётае тіпогес» для голосу, віолончелі, симфонічного оркестру та електроніки, який пропонує композиторське бачення власного твору, що підтверджує аналітичні розвідки Олексії Сук.

Висновки наукового обґрунтування творчого мистецького проєкту, до яких дійшла авторка, цілком відображують основні положення роботи. Заявлені здобувачкою аспекти дослідження розкрито послідовно, аргументовано і дають повне уявлення про високий рівень професійної підготовки авторки. Творчий підхід та вичерпаність аналізів, які властиві науковому обґрунтуванню, дозволяють говорити про вдалу спробу реалізувати новаторські ідеї Олексії Сук. Усі положення та висновки

наукового обґрунтування є самостійними, добре обговореними; матеріал роботи не містить жодних ознак плагіату.

Відповідність публікацій і мистецьких апробацій темі творчого мистецького проєкту. Матеріали наукового обґрунтування творчого мистецького проєкту апробовано на чотирьох міжнародних та всеукраїнських конференціях, а також висвітлено у двох статтях у наукових фахових виданнях, затверджених ДАК МОН України в галузі «Мистецтвознавство».

Рівень виконання творчого мистецького проєкту.

Мистецька, або власне творча частина проєкту Олексії Сук є напевно найбільш важливою, адже вона не лише мистецькими засобами втілює представлений концепт авторки, але і відповідає суті поняття творчої аспірантури з відповідною пріоритетністю творчих завдань над науковими. Наукове обґрунтування доповнює мистецьку частину, надає певний контекст, у якому формувався творчий задум композиції, але воно втратило би сенс без композиторського проєкту. Останній являє собою вокально-інструментальний цикл «Poetae minores» для голосу, віолончелі, симфонічного оркестру та електроніки, об'єднаний поезією Віктора Рекала.

Феномен Віктора Рекала, який у своїй творчій діяльності поєднує виконавство на віолончелі та поезію, очевидно відіграв важливу роль у становленні творчого задуму. Голос і віолончель є темброво значущими для всієї композиції. Там, де немає голосу, який через поезію є носієм вербальних сенсів, на перший план часто виходить віолончель соло, також вона супроводжує ряд вокальних частин циклу. При цьому електронне звучання є з одного боку основою, а з другого – доповненням до вокальної та віолончельної партій. Олексія Сук часто використовує прийом своєрідного переходу вокальної та інструментальної акустичної складової в електроніку, що створює ефект множинного відгуку, відображення, перетворення акустики в електроакустиці.

Також варто згадати, що вокальну партію авторка виконує сама, що додає певної творчої цілісності проєкту як творчо-виконавському симбіозу. Голос Олексії віддзеркалюється та доповнюється в електронному звучанні подібно до того як сольні елементи композиторської конструкції в тій же електронній партії та оркестровому звучанні. Це важливо і в контексті означеної тематики, пов'язаної з новітніми вокальними техніками, адже авторка випробовує їх сама, як виконавець, що додає додаткового розуміння для неї як для композиторки.

Вокальні техніки, як і голос в ролі інструмента композитора, є основним фокусом зацікавлення Олексії Сук, а вірші Віктора Рекала допомагають його реалізувати у представленому творі. Лінія експериментування з виразністю вокалу в сучасній музиці є однією з затребуваних і перспективних, адже відкриває нові неконвенційні можливості для композиторів. Олексії Сук вдалося продовжити цю лінію досить природним чином, враховуючи особливості голосу, його функціональні та виразні можливості. Показово, що інструментальні частини є лише «епізодами» поруч з вокальними.

Цикл Олексії Сук «*Poëtae minores*» для голосу, віолончелі, симфонічного оркестру та електроніки на слова Віктора Рекала виконаний на високому мистецькому рівні. Можна виокремити кілька ліній розвитку, які об'єднують твір, незважаючи на різний виконавський склад частин циклу: від акустики до електроакустики, від вербальних сенсів до музичних, від соло до колективного та узагальненого (оркестр), розсіяного і знеособленого (електроніка). Цікавою є і драматургічна лінія, яка веде від «Світання» через драматичні «Врятуй» та «Нерозірвані міни» до «Смаку життя», всупереч всьому.

Загалом творча частина і наукове обґрунтування є продовженням одне одного і виражають щире зацікавлення авторки сучасною вокальною музикою та реалізують це зацікавлення на гідному мистецькому рівні.

Складна проблематика даної роботи викликає багато питань, які народжуються текстом і спонукають думку на подальше вирішення складної сучасної проблеми. Після жорсткого відбору лишилося два питання.

1. Чи впливають новітні техніки на смисл вербального тексту. Якщо так, то які шляхи трансформації можна прослідкувати?
2. У Висновках Ви зазначаєте: «самі методи роботи з новітніми вокальними та вербальними текстами за останні пів століття фактично набули загальної системи викладення» (с.77). Отже, чи можна стисло узагальнити і класифікувати ці загальні системи викладення?

Дані запитання не применшують вагомості теоретичних наукових та композиторських методичних досягнень здобувачки, навпаки, підкреслюють глибину підходу Олексії Олександрівни Сук до обраної проблеми.

Усе зазначене дозволяє зробити висновок про те, що творча та науково-дослідницька складові запропонованого Олексією Сук мистецького проекту «Новітні засоби акустичної та електроакустичної вокальної композиції» виконана на високому професійному рівні, повністю відповідають вимогам МОН щодо кваліфікаційного рівня доктора мистецтв. Отже, **Олексія Олександрівна Сук** заслуговує на присудження ступеня доктора мистецтв за спеціальністю 025 — Музичне мистецтво.

Кандидат мистецтвознавства, доцент,
професор кафедри теорії музики
Національної музичної академії імені П. І. Чайковського
Жарков Олександр Миколайович

Кандидат мистецтвознавства, доцент,
який не має вченого звання
кафедри композиції, інструментовки
та музично-інформаційних технологій
Національної музичної академії імені П. І. Чайковського
Щириця Дмитро Олексійович

